

La lucidesa del suïcida

La publicació en català, a través del segell Periscopi, d'una antologia de contes de David Foster Wallace, reactualitza a casa nostra un escriptor de culte, un referent postmodern que es va suïcidar el 2008 després de retratar amb lucidesa una societat desequilibrada.

Reportatge de Xavier Aliaga

En un moment donat, després d'un llarguíssim historial de depressions, David Foster Wallace (Ithaca, Nova York, 1962 - Claremon, Califòrnia, 2008), decidí deixar el món dels vius. Parlem, segurament, de l'escriptor de culte per antonomàsia de la seua generació, el quirúrgic cronista de la trastocada societat occidental del canvi de segle, una ment privilegiada i desballestada alhora, atapeïda de contradiccions i petits i grans dimonis interns i externs. Un autor d'una autoexigència i una ambició atroces. I d'una exigència al lector igualment encimbellada. Entre més coses que anirem desfullant.

El cervell de David Foster Wallace (d'ara endavant DFW) esclatà, metafòricament parlant, com una magrana. Potser per haver deixat la medica-

ció que, durant les dues dècades anteriors, segons va revelar son pare, havia sostingut l'esquelet, els músculs i els circuits neurològics d'aquest lletraferit privilegiat. Existir físicament esdevingué una càrrega que no volia assumir. Tenia 46 anys. Però aquella decisió, unida a un poderós llegat literari, han estat el seu passaport a la permanència. L'han convertit en un escriptor de culte, algú que sempre hi és, de qui sempre s'està parlant. Amb una influència, no sempre ben digerida, enorme.

L'any passat s'estrenava *The end of the tour*, l'aproximació del director James Ponsoldt a un llibre del reporter de la revista *Rolling Stone* David Lipsky escrit després de fer un viatge amb DFW. I aquest 2016 es compleix el 20 aniversari de la seua obra magna, *Infinite jest* (1996), *La broma infinita*,

L'aspecte malgirbat de David Foster Wallace era una de les seues marques identitàries, una estratègia defensiva, segons el seu entorn. Darrere d'aquell aspecte descurat, una ment privilegiada.

una novel·la de més de 1.000 pàgines i un desplegament absolutament brutal de trames i recursos literaris de tot tipus que, lògicament, ha estat reeditada. Es tracta, cal remarcar-ho, del llibre que solidifica el mite DFW, molt anterior, en contra del que hom puga pensar, al seu suïcidi. Una mort que alguns comparen amb lleugeresa a la de Kurt Cobain, el desaparegut cantant de Nirvana.

DFW, en català

Una mostra de la vigència i l'interès que desperta la figura de DFW és que, bé que amb un cert retard, part de la seua obra la podem trobar en català gràcies al segell Edicions del Periscopi, que publica l'any 2012 *Lescombra del sistema*, la primera novel·la de l'escriptor nord-americà, que serví per llançar-lo com a icona postmoderna. I el 2013 es publica una petita joia, *L'aigua és això*, un breu manifest sobre l'existència precís, profund i veritablement lúcid. Un text que pren com a base el discurs de graduació al Kenyon College, l'any 2005. Ambdós volums aparegueren en traducció de Ferran Ràfols.

Antologia de contes (Periscopi, 2016), de la mà també de Ràfols, rebla de moment el clau de la lectura en català d'aquest autor. L'antòleg i autor del pròleg és un dels millors coneixedors a casa nostra de l'obra de DFW, l'escriptor Vicenç Pagès Jordà. Una selecció generosa en extensió (431 pàgines) i una via d'accés esplèndida per entrar a l'univers de l'escriptor, a les seues dèries temàtiques i estilístiques i, si voleu, al seu tarannà polièdric. Pagès, fins i tot, assegura que els relats contenen el millor DFW, literàriament parlant. L'escriptor català argumenta això a partir d'una analogia amb la manera de contemplar la vida i la creació d'una altra icona literària del desassossec, Franz Kafka. "En els textos de DFW i de Kafka ens trobem nosaltres mateixos, però nus, sense pretextos ni defenses. La intel·ligència no els serveix per ser més feliços, sinó més bons escriptors. Tots dos autors han seguit un camí únic: en comptes d'evitar la lucidesa dolorosa hi han aprofundit, han coquetejat amb la malaltia, s'hi han sacrificat i per tant exclouen imitadors, seguidors i epígons", diu, abans de llançar una tesi bastant ben construïda: "Llegir *El castell*, de Kafka, i *La broma infinita*, de DFW, obsessivament abandonats i re-

escrits, trossejats i recompostos, no és una experiència plaent perquè ens duu molt més lluny de la literatura: ens posa a prova com a éssers humans. En canvi la brevetat dels contes permet llegir-los sense ofegar-nos-hi".

O sense ofegar-nos-hi tant. Comptat i debatut, la selecció de Pagès pren com a base els tres reculls de contes que va publicar: *La nena dels cabells estranys* (1989), *Entrevistes breus amb homes repulsius* (1999) i *Extinció* (2004) i maneja com a criteris "el plaer, la varietat i l'extensió". Es tracta, per tant, d'escrits que abasten una considerable distància temporal, mostrari del reguitzell inesgotable de temàtiques i recursos literaris i formals de DFW. "Un devessall gairebé ofensiu de recursos, d'ofici i de talent", resumeix Pagès.

El relat inaugural del recull, "La nena dels cabells estranys", capbussa el lector no iniciat en l'univers DFW: la cosa arrenca de les delirants relacions d'un jove executiu d'un despatx d'advocats que cobra 100.000 dòlars l'any amb una colla d'amics *punk* bastant asocials i consumidors d'LSD. I un munt de derivades que travessen el món del sexe, la música o les drogues amb un sentit de l'humor bastant particular i una prosa imaginativa i farcida d'ocurrències. Fase embrionària però prometedora del seu estil.

"Lyndon", una aproximació a la figura de Lyndon Johnson, l'antic president dels Estats Units, a través dels ulls d'un brillant assistent homosexual format a Yale, és encara més sorprenent: per la temàtica, pels perfils ("Tenia el cap en forma de pastilla, alt, feia la impressió que hi devia haver una cavitat cerebral immensa. Les mans, solcades per arbres sencers de venes, eren gegants"), per

intercalar testimonis històrics o pel contingut de la narració, amb fragments colossals, com ara el que fa referència a la mort de John Fitzgerald Kennedy quan Johnson era el seu vice-president. Mentrestant, en "Animalons inexpressius" exercita el recurs d'agafar i deixar fils narratius amb una aclaparadora solvència tècnica.

Aquest primer recull de contes, com aclareix Pagès, és el "més clàssic, és a dir: més llegidor". Les provatures aniran fent-se més i més agosarades i innovadores. I el bisturí que fa servir per dissecar l'esperit de l'època, més fi i incisiu. D'al-

EN ELS RELATS DE DFW HI HA UNA DELECTANÇA INSANA PERÒ TAL VEGADA TERAPÈUTICA EN LES AVARIES DE LA MENT HUMANA

→ guna manera, perquè DFW s'explica a si mateix. Com escriu encertadament l'antòleg i prologuista, el bloc següent, procedent del recull *Entrevistes breus amb homes repulsius*, “no sembla l'obra d'un autor que descriu neurosis, sinó d'un neuròtic que excel·leix a l'hora d'escriure”.

Pels relats desfilen persones –no sempre repulsives– amb diferents problemàtiques racionalitzades i esbudellades de manera exhaustiva, una delectança insana però tal vegada terapèutica en les avaries de la ment humana. Personatges “hiperconscients” dels seus problemes, com explica Pagès. Com ho era el mateix DFW: per això resulten tan esgarrioses i il·lustratives les reflexions sobre la depressió (“el gran

tauró blanc del dolor”: “un nivell de dolor psíquic incompatible amb la vida humana tal com la coneixem”, com la definirà en *La broma infinita*) o sobre el suïcidi. Títols com ara “La persona deprimida”, “Del suïcidi entès com a regal” o “La mort no és el final” són il·lustratius d'aquell cosmos malaltís relatat amb un estil brillant i derivatiu que inclou notes a peu de pàgina que ocupen de vegades pàgines i pàgines, a tall d'històries i reflexions addicionals enriquidores o dissuasòries, segons els interessos o la paciència dels lectors.

En els contes corresponents a *Extinció* el grau de complexitat augmenta. I també l'extensió dels textos, alguns dels quals van ser descartats de la novel·la inacabada *El rei pàl·lid*. Narrativa granítica,

de llargs paràgrafs i digressions, difícil de seguir –si és que hi ha cap fil narratiu on agafar-se– obcecada en la forma. Inextricable. Alguns dirien que la mostra definitiva de la intel·ligència i genialitat de DFW. Uns altres apuntarien a una prosa excessiva i autocomplaent, el vehicle perfecte de distinció de certa intel·lectualitat *hipster* i exclusivista que trobà en aquest escriptor voraç, contradictori i suïcida la icona perfecta que s'havia de dipositar en l'altar de la postmodernitat. La tempesta perfecta de la mitomania.

En qualsevol cas, el talent, el virtuosisme, la intencionalitat, la intel·ligència i l'ambició de DFW, la seua influència, ben o assimilada o no, semblen irrefutables. Com ara la seua fascinant personalitat. Lúcida i torturada. ●

CONFERÈNCIA

11 SETEMBRE
DIADA NACIONAL
DE CATALUNYA 2016

**LES LLUITES OBRERES I LA DEMOCRÀCIA
A LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XX**

DRA. CARME MOLINERO

DIJOUS 8 DE SETEMBRE DE 2016, 18 H
SALÓ DE CENT DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA

ENTRADA LLIURE. AFORAMENT LIMITAT.

barcelona.cat/barcelonacultura

Ajuntament de
Barcelona

11